

Многу од нашите другари си отидоа, а ние неколкуте преживеани борци сакаме да ѝ укажеме на светската јавност дека масовни гробници нема само во Босна, туку масовни гробници има и во Грција", вели некогашната партизанка Евдокија Фотева-Вера.

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

И ПО ТОЛКУ ГОДИНИ СЕ УШТЕ ВО МОЈАТА ДУША
СЕ ВРЕЖАНИ СЕКАВАЊАТА ЗА ЛЕРИН

КАДЕ И ДА ЗГАЗНЕВ МИСЛЕВ Г ТРУПОВИТЕ НА ДРУГАРИТЕ

Некогашната партизанка учесничка во Граѓанската војна во Грција, Евдокија Фотева-Вера, ја сретнавме при посетата на масовната гробница во Лерин, местото каде што во 1949 година биле закопани 1.200 партизани-учесници во Демократската армија на Грција. Таа, заедно со неколку преживеани соборци, дојде во Грција за да им оддаде почит на погинатите другари. Поканата за оваа посета беше упатена од Комунистичката партија на Грција, а апсурдноста на оваа постапка беше во тоа што членовите на КПГ не сакаа да ѝ дадат можност да им се обрати на присутните во салата, каде тие одржуваа своја манифестација. Токму затоа се наметнува и прашањето зошто овие Македонци ја прифатија поканата да дојдат во Лерин, кога оние со кои заедно се бореа за Грција, не ги признаваат како Македонци.

"Не сакаа да ни дадат збор, но јас станав и им реков дека и ние борците Македонци, кои дојдовме од Скопје, сакаме да му се обратиме на овој народ. Ние не сме дојдени овде како туристи, туку дојдовме со болка, која ни лежи години наназад. Грчката Влада, која за

мене е 'инвалидска влада', не сака да ги признае своите синови, деца. Дојдовме да положиме цвеќе на местото каде што лежат нашите другари. Илјадници километри трае нашиот пат, а сега за само седумдесеттина километри сме спречени да дојдеме до таа гробница. Сепак, им се заблагодарив на другарите борци и на комунистите што нè покануваат да дојдеме, и тоа по трет пат, да се поклониме на местото каде почиваат нашите соборци, кои загинаа во битката на Лерин и кои толку години се закопани во таа гробница", вели Фотева.

"Им се обратив како граѓанка која потекнува од тој дел: Драги земјаци, ние сме дојдени од овие места но, за жал, грчката Влада сè уште не нè признава како Македонци. Во 1982 година, кога Андреас Папандреу дојде на власт, тој донесе Закон според кој во Грција можат да се вратат само Грци по род. А кои се тие кои не се Грци по род. Тоа сме ние Македонците, а заедно со Грците учествувавме во сите борби, за време на антифашистичката војна против тројниот окупатор - Германци, Италијанци и Бугари. Сега Грција е во Унијата, но нам кои се боревме за национални и за

човекови права во Грција сè уште не ни се дава можност да ги посетиме нашите места. На македонскиот народ му го забранија македонскиот јазик, а македонските мајки не можеа ниту на македонски да плачат на гробовите на своите најблиски", додава некогашната партизанка.

ЧУВСТВА

Потсетувајќи се на минатите времиња, Фотева потенцира:

"Ние со Грците не се делевме, за слободна демократска Грција од една граната заедно гинеа и Грк и Македонец. Некои велат дека овде во Лерин почиваат 700, други дека се 1.200 борци, а тие всушност се многу повеќе од 1.200. Не само во околината на Лерин, туку во секој град во Грција, сè уште има неоткопани гробници каде се закопани и Грци и Македонци. Многу од нашите другари си отидоа, а ние, неколкуте преживеани борци, сакаме да ѝ укажеме на светската јавност дека масовни гробници нема само во Босна, ги има и во Грција".

КАТА ВОЈНА ВО ГРЦИЈА: ЕВДОКИЈА ФОТЕВА-ВЕРА

Евдокија Фотева-Вера е родена во село Д'мбени, Костурско, во семејство со револуционерна традиција. Учесник е во Антифашистичката и Граѓанската војна во Грција. Во тоа време зазема значајни раководни места, НОФ, АФЖ, итн. По поразот на ДАГ во 1949 година, заедно со неколку врвни македонски раководители е "обвинета за поразот" и оттогаш почнува нејзината голгота, која завршува во 1956 година, кога всушност се враќа во Македонија. За нејзините заслуги во Антифашистичката и Граѓанската војна е одликувана со многубројни признанија.

Во текот на Граѓанската војна, како што објаснува оваа некогашна партизанка, Комунистичката партија на Грција ги признавала како Македонци.

"И ние Македонците имавме наши македонски организации и дејствував-

жат да се опишат со зборови", се сеќава Фотева.

ПРАВДА

"Сега кога е уништена спомен-плочата на гробницата во Лерин, уште полошо е - потенцира партизанката Фотева - чувството кога знаеш врз што газиш. Каде и да згазнев мислев дека газам врз труповите на моите другари. Тоа е многу страшно".

Мизерно е и чувството да не те признава оној со кој заедно си се борел...

"Ние сме Македонци. За време на нашата посета во Лерин имаше многу Македонци борци, кои денес живеат во Грција. Беа воодушевени од нас, многу плачеа, зашто беа меѓу свои. Филмот кој ни го прикажа КПГ, а зборува за Граѓанската војна, беше автентичен, ги имаше сите настани, но во него воопшто не се зборува за Македонци. Ја покажаа Мирка Гинова, рекоа дека е прва жена која е стрелана од монархофашистите, но не кажаа дека е Македонка. Се боревме заедно со припадниците на Комунистичката партија на Грција, а тие ни ветуваа дека доколку се ослободиме од фашизмот, Македонците ќе ги имаат сите права. Македонците масовно се приклучуваа кон КПГ, им се ветуваше дека заедно ќе ја ослободат Македонија. За време на ДАГ имавме школи призна-ти со указ. Имавме и наши македонски весници. По 1982 година Владата на Папандреу поведе перфидна политика според која во Грција можат да се вратат само Грци по род. Во Скопје има многу наши другари командири, кои не сакаа да се запишат како Грци. Македонците секогаш се бореле за Грција, за да ја ослободат, па зошто сега Грците да се плашат од Македонците и зошто Македонците да немаат никакво право. Грци сакаат да ја присвојат Македонија".

Фотева објаснува дека за време на генералот Венизелос, подоцна и на Метаксас, им бил забранет македонскиот јазик и сите топоними биле преименувани на грчки јазик. Грците, и тогаш и денес, ја застапуваат тезата дека во Грција треба да има еден народ, еден јазик.

"А на албанскиот фронт - посочува Фотева - ги собраа сите за да се борат да ја ослободат Грција. Денес во сите држави постојат многу јазици, а грчката држава не признава човекови права. Во Грција има многу историчари, кои ја пишуваат вистината за Граѓанската војна, но не се прифатени од грчката Влада. Грците сакаат и името да ни го земат.

УРАНИЈА, ВЕРА, СЛАВЈАНКА ВО ГОСТИВАР, АПРИЛ 1945 ГОДИНА

Потсетувајќи се на битката за Лерин, Фотева вели: "Нокта на 12 февруари ги нападнавме и ги победивме монархофашистите во бункерите. Одевме по рововите. Дојдоа авионите, небото поцрне. Ние немавме авиони, се боревме со пушки. Почнаа да бомбардираат. Тогаш не загинаа само борци, туку и обичен народ. Земјата се тресеше и неколку дена по бомбардирањето. Со булдожери ги собираа мртвите. Многу болно чувство. На сите мирољубиви народи им порачувам таква војна никогаш да не се случи, зашто гинат оние кои се невини и оние кои ја сакаат правдата. А оние кои ја сакаат правдата никогаш нема да бидат признати. Еве, ние кои бараме човекови права ништо не добивме".

Ние во Македонија ги штитиме гробовите на француските, на германските, на бугарските гробови од сите војни. А Грците не сакаат ниту да слушнат за македонски борци, камоли да ги штитат нивните гробови".

Карактеристично е тоа што додека траеше посетата на гробницата, постојано беше присутна и грчката полиција. Проструи информација дека таа е тука за да ги штити македонските гости во случај да дојде до судир меѓу националистите и комунистите. Веројатно тоа беше меч со две острици.

"Го знаев тоа и затоа реков: Знаеме дека тука има уште сили како Караџа-ферис, предводник на националистите, кому му помина времето".

АЗАМ ВРЗ

ме заедно со грчките, заедно сè делевме. Пред 3-4 години претставници на КПГ дојдоа во Скопје. Им дадовме книги со имиња на македонски борци. Нè прашаа зошто во Грција и ден денес немаме обележано место каде се починати Македонците. Им реков дека е така, при што потенцирав: Ако бевме заедно во војната, може ли и сега да бидеме заедно. Се согласија, по што следуваше покана. Но, ако не беа тие, ние воопшто не ќе можевме да ја посетиме гробницата. Ја прифатиме поканата на КПГ, бидејќи тоа беше единствена можност да ги видиме Вичо, Грамос, местата каде што се боревме. Не постои друг начин да влеземе во Грција, а мораме да им докажеме дека заедно се боревме за демократска Грција. Во однос на македонското прашање секоја година ни ветуваат дека ќе го покренат. Но, по сè изгледа и тие се плашат".

Првиот пат кога ја посетила гробницата (2005 година), чувството за она што се наоѓа под нејзините нозе ѝ ја влошило здравствената состојба.

"Минатата година, кога бевме на гробницата, на присутните Грци и Македонци им реков: Да ви зборувам на мојот мајчин јазик нема да ме разберете, ќе ви зборувам на грчки, на јазикот кој го учев во основното училиште во моето село. Сепак, моите чувства не мо-